

Sprawozdanie

Komisji konstytucyjnej o wniosku posła Krzeczunowicza względem zachowania ustanowionych krajową ordynacją wyborczą okręgów i miejsc wyboru posłów z gmin wiejskich.

Wysoki Sejmie !

Rozgraniczenie okręgów wyborczych dla gmin wiejskich według §. 5. ordynacji wyborczej z roku 1861. zgadzało się z ówczesnym podziałem kraju na powiaty administracyjne o tyle, iż każdy okręg wyborczy obejmował dwa lub trzy powiaty. Ta jednak zgodność podziału i w jednym i w drugim kierunku, jakkolwiek była dogodną pod względem praktycznym, to jednak nie stanowiła i nie mogła stanowić zasady. W naszej ordynacji ustanowienie ogólnej liczby posłów z gmin wiejskich i rozłożenie tej liczby na pewne obszary kraju czyli okręgi, szuka dla siebie podstawy w równowadze interesów. Przy ustanowieniu zaś ilości powiatów administracyjnych i ich obszarów równowaga interesów nie ma żadnego znaczenia i rozstrzygają względy zupełnie innego rodzaju. Ilość okręgów wyborczych i ich rozgraniczenie nie mogą być zmienione, jeśli nie ma być zwichniętą owa równowaga. Administracyjny podział kraju przeciwnie musi ulegać zmianie za każdą zmianą systemu administracji. Dlatego też owa przypadkowa zgodność podziału kraju na okręgi wyborcze i na powiaty trwała u nas zaledwie lat kilka i znikła przy pierwszej reformie administracji rządowej.

Okoliczność ta, która zresztą przy każdej reformie administracji powtarzać się może, nie podaje bynajmniej w wątpliwość postanowień ordynacji wyborczej. Ordynacja nie mogła wiązać ustroju wyborczego do ustroju administracyjnego, rzeczy stałej i zasadniczej do rzeczy zmiennej i względom utylitarnym podległej. Ordynacja nżyła tylko skreślenia podówczas powszechnie znanego i nie wątpliwego na oznaczenie tych okręgów, które w swoim urzędzała zakresie. Terytorya przeto, w §. 5. ordynacji wyborczej według ówczesnych powiatów oznaczone, tworzą zawsze jeszcze, i to bez żadnej zmiany, okręgi wyborcze, pomimo iż wiele powiatów w §. 5. wymienionych dziś już nie istnieje.

Gdyby inaczej było, to jest, gdyby podział w zakresie wyborczym musiał zgadzać się z podziałem w zakresie administracyjnym, to w niektórych okręgach wybory posłów nie mogłyby wcale przyjść do skutku, mianowicie w tych okręgach, w których zostały zniesione wszystkie powiaty, wspólny stanowiące okręg, jak w okręgach: Łąka - Medenice, Mikołajów - Żurawno, Załośce - Zborów, Leżajsk - Sokołów - Ulanów, Tyczyn - Strzyżów, Stary Sącz - Krynica. Wszak okręgi wyborcze dla posiadaczy dóbr ziemskich, podobnież w §. 1. ordynacji wyborczej oznaczone są tylko jako obwody, a przecież nikt nie wątpi, iż obszary dawnych obwodów nie przestały tworzyć okręgów wyborczych dla tej klasy wyborców, pomimo iż obwody administracyjne zostały zniesione.

W najściślejszym związku z oznaczeniem obszaru okręgu wyborczego jest oznaczenie miejsca, w którym ma się akt wyboru odbywać. Rozumie się samo przez się, iż miejsce wyboru powinno się znaj-

dować się wewnątrz okręgu wyborczego i że akt ten powinien się odbywać, o ile to być może, w najznajmniej gminie okręgu.

Według §. 6. ordynacyi wyborczej miasto powiatowe w punktacyi §. 5. na pierwszym zawsze miejscu położone, powinno być miejscem wyboru. Miasta w ten sposób ustawą oznaczone odpowiadają zupełnie obudwu powyższym wymaganiom, a podobnie jak okręgi, zostały one oznaczone określeniem podówczas powszechnie znanem i niewątpliwem. Gdyby w moc ordynacyi akt wyboru miał być stale przywiązanym do siedziby władzy administracyjnej, to znajdowałyby się w ordynacyi ogólny i wyraźny przepis, iż wybory tylko w miejscu siedziby władzy powiatowej odbywać się mogą. Takiego jednak orzeczenia ordynacya wcale nie zawiera, a §. 6. nie kładzie wcale nacisku na istnienie władzy powiatowej, nie osłabia w niczem owej zasady w naturze rzeczy leżącej, zasady niezawisłości ustroju wyborczego od ustroju administracyjnego, posługuje się tylko tym ustrojem do wyraźnego a zwięzłego oznaczenia tych miast, w których chce, aby się odbywały wybory i odwołuje się do §. 5, aby w §. 6. nie powtarzać siedmdziesiąt cztery nazw miejscowych.

Gdyby wbrew tej zasadzie i dziś jeszcze wybory miały koniecznie odbywać się w siedzibach władzy powiatowej, to musiałyby się chyba odbywać poza granicą okręgu, są bowiem, jak wyżej przytoczono, takie okręgi wyborcze, na których obszarze żadna władza administracyjna swej siedziby nie ma.

Analogia §. 1. ordynacyi wyborczej powyżej powołana, rzuca takie światło na §. 6. W §. 1. miejsca wyborcze nie są także imiennie nazwane, i zostały tylko oznaczone jako miasta obwodowe. Po zniesieniu władz obwodowych miasta owe przestały być obwodowemi, a jednak nikt nie wątpi, iż wybory z klasy posiadaczy dóbr ziemskich powinny się odbywać w tych samych miejscach, w których się odbywały pierwotnie.

Komisya przeto nie widzi w ordynacyi wyborczej żadnej takiej wątpliwości, któraby wymagała interpelacyi w drodze ustawodawczej, nie widzi też potrzeby zmiany w tej ordynacyi. Widzi ona tylko obowiązek Sejmu przestrzegania, aby ordynacya, jedna z najważniejszych ustaw, bo normująca skład Reprezentacyi kraju, jak najściślej wykonywaną była, i widzi potrzebę, aby Sejm, do którego ostatecznie należy orzekanie o ważności wyborów, podczas gdy ich przeprowadzenie do Rządu należy, objawił Rządowi swoje zapatrywanie na doniosłość ordynacyi wyborczej. Tym sposobem tylko usunięte być może to równie dla Sejmu, jak i dla Rządu niemiłe położenie, iżby wybory przeprowadzane z pominięciem wyraźnych i jasnych postanowień ordynacyi wyborczej, nie mogły być przez Sejm uznawanemi za ważne.

Dla tego komisya konstytucyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. Rząd, aby przy wyborach posłów gmin wiejskich zachowane były te same okręgi wyborcze, które ustanowione zostały krajową ordynacyą wyborczą z dnia 26. lutego 1861., i żeby wybory tych posłów odbywały się w tem miejscu, które w dniu wydania krajowej ordynacyi wyborczej było siedliskiem politycznego urzędu powiatowego tego politycznego powiatu, który w §. 5. tejże ordynacyi przy ustanowieniu każdego okręgu wyborczego najpierwej jest wymienionem.

Jerzy Czartoryski,
zastępca przewodniczącego.

Smarzewski,
sprawozdawca.